

Kik nyugodtak az ercsi Nagyboldogasszony-kápolnában?

Több hazai napilap és internetes portál is beszámolt arról, hogy a Fejér megyei Ercsiben, ez év szeptember 3-án ünnepélyesen átadták az – állami pénzekből és közadakozásból, 73,5 millió forintért – újjáépített Nagyboldogasszony-, más néven Eötvös-kápolnát. Öröm az örömben azonban, hogy a teljesen felújított – és így a teljes pusztulástól, enyészettől megmentett felbecsülhetetlen értékű – római katolikus kápolna közepén elhelyezett jelképes sírfedőlap némi-nemű „hibákkal” tarkítva került elhelyezésre. A bevésett felirat szerint:

*E KÁPOLNA ALTEPLOMÁBAN
HELYEZTÉK ÖRÖK NYUGALOMRA*

*1871 – BEN BÁRÓ EÖTVÖS JÓZSEFET
MAGYARORSZÁG ELSŐ KULTUSZMINISZTERÉT*

*1858 – BAN LILIEN ANNA BÁRÓNŐT
EÖTVÖS JÓZSEF ÉDESANYÁT*

1828 – BAN BÁRÓ LILIEN JÓZSEFET

Az ercsi Eötvös-kápolna a felújítás előtt és után

A fentebb idézett sorok azonban nem teljesen felelnek meg a valóságnak. Az 1828-ban épített és Nagyboldogasszony tiszteletére felszentelt egyházi épületben – melyben ma már senki nem alussza örök álmát, mivel a többször kirabolt és feldúlt kápolna alatt még fellelhető csontokat az 1960-as években áthelyezték a város Eötvös Józsefről készült szobrának a talapzata alá – ugyanis nem pontosan ezen személyeket temették el. Anyakönyvi kutatásaim alapján egyértelműen megállapítottam, hogy anno nem hárman, hanem négyen nyugodtak a kegyhely altemplomában. Az ercsi, valamint a budapest-lipótvárosi és a pozsony-belvárosi római katolikus plébániák matrikuláinak a tanúsága szerint tehát a következő személyeket temették itt el:

1. Báró Lilien József (Eötvös József anyai nagyapja). Elhunyt 74 éves korában, öregkori végelgyengülés következtében Ercsiben, 1828. május 28-án, majd eltemették ugyanott.¹

2. Báró Lilien Józsefné született **Szapáry Julianna** grófnő (Eötvös József anyai nagyanyja). Elhunyt 75 éves korában, öregkori végelgyengülés következtében Ercsiben, 1831. július 31-én, majd eltemették ugyanott.²

3. Gróf Vieregg Gyula (Eötvös József unokaöccse, Vieregg Károly gróf és Eötvös Julianna bárónő fia). Elhunyt 17 éves korában, tüdővész következtében Pozsonyban, 1839. december 23-án, majd eltemették Ercsiben, 1840. január 20-án.³

4. Báró Eötvös József Elhunyt 58 éves korában, gümőkór következtében Pesten, az Erzsébet tér 10. szám alatt, 1871. február 2-án éjjel 11 órakor, majd eltemették az „*Ercsényi kápolnai sírboltban*”, 1871. február 6-án.⁴

Eötvös József temetése

Eötvös József 72 éves korában, szélhűdés következtében Pesten, 1858. július 25-én elhunyt édesanyjának, báró Eötvös Ignácné született Lilien Anna bárónőnek a földi maradványairól pedig azt kell tudni, hogy azokat nem Ercsiben, hanem a Kerepesi úti temetőben (a mai Fiumei úti Nemzeti Sírkert-

¹ Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltára (a továbbiakban: MNL OL). X 2156. Az ercsi római katolikus egyház anyakönyveinek mikrofilmmásolatai (a továbbiakban: X 2156). Meghaltak anyakönyve. XVIII. köt. 35. fol.

² MNL OL. X 2156. Meghaltak anyakönyve. XVIII. köt. 74. fol.

³ Archív hlavného mesta Slovenskej Republiky Bratislavy. Zbierka cirkevnej matrik. Rímsko-katolícky farský úrad Bratislava Sv. Martin. Inv. č. 89. Fol. 82.; MNL OL. X 2156. Meghaltak anyakönyve. XVIII. köt. 74. fol.

⁴ MNL OL. X 2016. A budapest-szentisvárvárosi római katolikus egyház anyakönyveinek mikrofilmmásolatai. Meghaltak anyakönyve. XVIII. köt. 392. fol.; MNL OL. X 2156. Meghaltak anyakönyve. XX. köt. 740. fol.

ben), 1858. július 18-án helyezték örök nyugalomra.⁵ Itt szeretném továbbá azt is megemlíteni, hogy Eötvös József édesapja, az 1851. augusztus 21-én elhalálozott ifjabb Eötvös Ignác báró sírköve, illetve a csontjai az Ercsitől légvonalban mindössze 19 km távolságra lévő Fejér megyei Velencén, a Meszlény sírkertben találhatóak.⁶

Summa summarum, az ercsi sírtábla felirata így lenne helyes:

*E KÁPOLNA ALTEMPLOMÁBAN
HELYEZTÉK ÖRÖK NYUGALOMRA*

*1871 – BEN BÁRÓ EÖTVÖS JÓZSEFET
MAGYARORSZÁG ELSŐ KULTUSZMINISZTERÉT*

1840 – BEN GRÓF VIAREGG GYULÁT

*1831 – BEN BÁRÓ LILIEŒ JÓZSEFNÉ
SZÜLETETT SZAPÁRY JULIANNA GRÓFNŐT*

1828 – BAN BÁRÓ LILIEŒ JÓZSEFET

Talán, majd, egyszer....

Csak zárójelben jegyzem még meg, hogy ha a sírfedőlap készítői megkeresték volna a *Vasárnapi Újság*, Eötvös temetéséről megjelent cikkét („*E kápolnában nyugszik az öreg Lilién és neje, egy pár Szapáry grófnő, és b. Eötvös nővérének egy kis gyermeke. Eötvös szülői nem itt nyugsznak. Apja Velencén, hol félrevonulva, haszonbérlett birtokon végzé zivataros életét; anyja Pesten, hol özvegy éveit tölté s meghalt.*”⁷), vagy elolvasták volna a témát érintő szakirodalmat, például Környi Elek kismonográfiáját Eötvös József ercsi éveiről („*A kápolnában nyugszik Lilien József és a felesége... özvegy édesanyja pedig Pesten kapott sírhelyet.*”⁸), akkor nem követték volna el azokat a „hibákat”, melyeket elkövettek.

Merényi-Metzger Gábor

A püspökmolnári (szenttamási) temetőkápolna

A falu és a szenttamási temető

Püspökmolnári község Vas megyében, a Rába mentén, Szombathelytől délre található. A falu a Vasvári járásban fekszik, annak északi részén. A mai Püspökmolnári belterületén egykor 3 kis falu feküdt: nyugaton Molnári, keleten Püspöki, középen pedig Szenttamás. E 3 kisközség eltérő birtokszerkezettel rendelkezett: Molnári egy nagyobb birtokos kezén volt, Püspöki a győri, majd a szombathelyi püspökség birtoka volt, Szenttamáson pedig szegény sorsú kisnemesek laktak. Mindhárom falu 1907-ben felvette a „Rába” előnevet, majd a XX. század folyamán 2 lépcsőben összevonták őket. Így jött létre 1949-re a mai Püspökmolnári. Mindhárom egykori kisközség külön temetővel bírt; a jelen írásban bemutatandó temetőkápolna a középső falurész, az egykor önálló Szenttamás község temetőjében állt.

E temető létrejöttének idejét pontosan ismerjük: kialakításának körülményeit jól leírja Fierst István, a Molnáriban birtokos jakabházi Sallér Judit (gróf Festetics György felesége) ispánjának 1821. május 13-án kelt feljegyzése. Eszerint az ispán az uradalom mezőgazdasági munkáit szemlélte meg, amikor látta, hogy Szenttamás község határában, a Tordasi dűlő melletti Pap megyénél lévő sűrűt temetőnek kezdték „*fel sánczoltatni*” a helybeliek. A munkában tizenhárman vettek részt: zömmel a szenttamási

⁵ MNL OL. X 2003. A budapest-belvárosi római katolikus egyház anyakönyveinek mikrofilmmásolatai. Meghaltak anyakönyve. LV. köt. 242. fol.

⁶ *Merényi-Metzger Gábor*: Ifjabb báró Eötvös Ignác velencei síremléke. In: *Honismeret*, 2015. 5. sz. 42–43.

⁷ *Vasárnapi Újság*, 1871. 9. sz. 109.

⁸ *Környi Elek*: Eötvös József Ersciben. Székesfehérvár, 1959. 38.